

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
prednesené 28. februára 2019¹

Vec C-677/17

**Pán Çoban
proti**

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (Uwv)

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Centrale Raad van Beroep (odvolací súd vo veciach sociálneho zabezpečenia a verejnej služby, Holandsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Dohoda o pridružení medzi EHS a Tureckom –
Dodatkový protokol – Článok 59 – Rozhodnutie č. 3/80 – Sociálne zabezpečenie migrujúcich
pracovníkov – Článok 6 ods. 1 – Upustenie od podmienky pobytu – Doplnkové dávky poskytnuté
podľa vnútroštátnych právnych predpisov – Odňatie“

1. Je súčasťou ľudskej prirodzenosti, že po dlhej neprítomnosti zapríčinennej prácou alebo misiou v zahraničí sa človek chce vrátiť domov. Odyseus odmietol bohatstvo a dokonca aj nesmrteľnosť, aby sa vrátil do Itaky.² Zdá sa, že normotvorca Únie ako aj asociačnej rady EÚ – Turecko skutočne bral do úvahy tento domáci inštinkt, keď prijal ustanovenia oprávňujúce pracovníka preniesť určité dávky sociálneho zabezpečenia, ak opustí členský štát, v ktorom sa nachádza inštitúcia zodpovedná za poskytovanie týchto dávok.

2. Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu rozhodnutia asociačnej rady č. 3/80 z 19. septembra 1980 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia členských štátov Európskych spoločenstiev na tureckých pracovníkov a ich rodinných príslušníkov [*neoficiálny preklad*]³ v spojení s článkom 59 dodatkového protokolu podpísaného 23. novembra 1970 v Bruseli⁴. Toto rozhodnutie zakazuje okrem iného uplatňovanie podmienok pobytu v súvislosti s vyplácaním istých druhov dávok sociálneho zabezpečenia tureckým pracovníkom.

3. Centrale Raad van Beroep (odvolací súd vo veciach sociálneho zabezpečenia a verejnej služby) (ďalej len „vnútroštátny súd“) sa pýta na vzťah medzi týmto zákazom a pravidlom, ktoré bráni „výhodnejšiemu zaobchádzaniu“ s tureckými pracovníkmi, v porovnaní so štátnymi príslušníkmi členských štátov, stanovenom v článku 59 dodatkového protokolu.

1 Jazyk prednesu: angličtina.

2 V *V. knihe Odysey*, 136, Kalypso hovorí, že dúfala, že zmení Odysea na nesmrteľného, ak ostane na jej ostrove. V *VII. knihe Odysey*, 313, Alkinos (vládca Faiakov) ponúka Odyseovi bohatstvo a ruku jeho dcéry Nausiky, ak zostane.

3 Ú. v. ES C 110, 1983, s. 60.

4 Dodatkový protokol podpísaný 23. novembra 1970 v Bruseli ktorý bol v mene Spoločenstva uzatvorený, schválený a potvrdený nariadením Rady (EHS) č. 2760/72 z 19. decembra 1972, ktorým sa uzatvára dodatkový protokol a finančný protokol podpísaný 23. novembra 1970 a pripojený k Dohode o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom a o opatreniach, ktoré sa majú prijať na ich vykonávanie (Ú. v. ES L 361, 1977, s. 60; Mim. vyd. 11/011, s. 41) (ďalej len „dodatkový protokol“).

Právo Únie

Dohoda o pridružení a dodatkový protokol

4. Zmluvné strany podpísali dohodu o pridružení v roku 1963.⁵ V zmysle článku 2 ods. 1 tejto dohody je cieľom asociácie „podporovať nepretržité a vyvážené posilňovanie obchodných a hospodárskych vzťahov medzi [zmluvnými] stranami, pričom plne zohľadní potrebu zabezpečiť urýchlený rozvoj tureckej ekonomiky a zlepšiť úroveň zamestnanosti a životných podmienok tureckých občanov“.

5. Článok 12 je súčasťou kapitoly 3 dohody, nazvanej „Iné ustanovenia hospodárskej povahy“. Stanovuje, že „zmluvné strany sa dohodli, že sa budú riadiť [článkami 45 ZFEÚ, 46 ZFEÚ a 47 ZFEÚ] s cieľom postupne zabezpečiť voľný pohyb pracovníkov medzi nimi“.

6. Hlava II dodatkového protokolu obsahuje podrobné ustanovenia, ktorými sa riadi „pohyb osôb a služieb“, ktorého kapitola I sa týka „zamestnancov“.

7. V článku 39 (časť tejto kapitoly) sa uvádza, že „do konca prvého roka po nadobudnutí platnosti tohto protokolu, prijme asociačná rada opatrenia sociálneho zabezpečenia pre pracovníkov tureckej národnosti, ktorí sa pohybujú v rámci [EÚ] a pre ich rodiny, ktoré [tam] majú bydlisko“. Tieto ustanovenia „musia umožniť pracovníkom tureckej štátnej príslušnosti... spojiť doby poistenia alebo zamestnania vykonané v jednotlivých členských štátoch v súvislosti so starobnými dôchodkami, dávkami pri úmrtí a invalidnými dôchodkami, ako aj čo sa týka poskytovania zdravotníckych služieb pre pracovníkov a ich rodiny s bydliskom v [EÚ]“⁶. Podľa článku 39 ods. 4 „musí byť možné preniesť do Turecka starobné dôchodky, dávky pri úmrtí a invalidné dôchodky získané na základe opatrení prijatých podľa odseku 2“.

8. Hlava IV dodatkového protokolu s názvom „Všeobecné a záverečné ustanovenia“ zahŕňa článok 59, ktorý stanovuje, že „v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje tento protokol, Turecko nezíska priaznivejšie zaobchádzanie ako to, ktoré si členské štáty navzájom poskytujú podľa Zmluvy o založení Spoločenstva“.

9. Dodatkový protokol je neoddeliteľnou súčasťou dohody o pridružení.⁷

Rozhodnutie č. 1/80

10. Asociačná rada prijala rozhodnutie č. 1/80 na podporu slobody pohybu pracovníkov.⁸ Článok 6 stanovuje podmienky prístupu k zamestnaniu pre tureckých štátnych príslušníkov, ktorí sú riadne registrovaní na trhu práce členského štátu. Podľa ustálenej judikatúry pokiaľ turecký pracovník uplatňuje svoje právo pracovať na základe dohody o pridružení a rozhodnutia č. 1/80, má súčasne právo na pobyt v dotknutom členskom štáte.⁹ Toto právo však stratí, ak definitívne opustí pracovný trh, napríklad preto, že sa stane práceneschopným.¹⁰

5 Dohoda o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom, podpísaná 12. septembra 1963 v Ankare Tureckou republikou na jednej strane a členskými štátmi EHS a Spoločenstvom na strane druhej (Ú. v. ES C 113, 1973, s. 1), uzatvorená, schválená a potvrdená v mene Spoločenstva rozhodnutím Rady 64/732/EHS z 23. decembra 1963 (Ú. v. ES C 217, 1964, s. 3685; Mím. vyd. 11/011, s. 10) (ďalej len „dohoda o pridružení“).

6 Článok 39 ods. 1 a 2 podľa poradia.

7 Článok 62 dodatkového protokolu.

8 Rozhodnutie asociačnej rady č. 1/80 z 19. septembra 1980 o rozvoji asociácie vytvorenej na základe Dohody o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom (ďalej len „rozhodnutie č. 1/80“). Toto rozhodnutie nebolo uverejnené v *Úradnom vestníku Európskej únie*, je však k dispozícii v užitočnej kompilácii príslušných textov, ktoré boli uverejnené pod dohľadom Rady v roku 1992: pozri https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/EEC-Turkey_association_agreements_and_protocols_and_other_basic_texts.pdf.

9 Pozri rozsudok z 20. septembra 1990, Sevince (C-192/89, EÚ:C:1990:322, bod 29).

10 Pozri rozsudok zo 6. júna 1995, Bozkurt (C-434/93, EÚ:C:1995:168, bod 42).

Rozhodnutie č. 3/80

11. Účelom rozhodnutia č. 3/80 prijatého na základe článku 39 dodatkového protokolu je zaviesť opatrenia sociálneho zabezpečenia, ktoré umožňujú pohyb tureckých štátnych príslušníkov, ktorí pracujú alebo pracovali v jednom alebo vo viacerých členských štátoch.¹¹ Rozhodnutie č. 3/80 vo veľkej miere odkazuje na nariadenie (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva.¹²

12. Článok 2 rozhodnutia č. 3/80, nazvaný „Osoby, na ktoré sa nariadenie vzťahuje“, uvádza, že toto rozhodnutie sa vzťahuje na pracovníkov, na ktorých sa vzťahujú alebo sa vzťahovali právne predpisy jedného alebo viacerých členských štátov a ktorí sú tureckými štátnymi príslušníkmi, na rodinných príslušníkov týchto pracovníkov, ktorí majú pobyt na území jedného z členských štátov a na pozostalých týchto pracovníkov.

13. Článok 3 ods. 1, nazvaný „Rovnosť v zaobchádzaní“, stanovuje, že „osoby, ktoré majú pobyt na území jedného z členských štátov, na ktoré sa vzťahuje [rozhodnutie č. 3/80], podliehajú rovnakým povinnostiam a požívajú rovnaké výhody podľa právnych predpisov ktoréhokoľvek členského štátu ako štátni príslušníci tohto štátu [*neoficiálny preklad*]“.

14. Podľa článku 4 s názvom „Vecná pôsobnosť“:

„1. Toto rozhodnutie sa vzťahuje na všetky právne predpisy týkajúce sa týchto oblastí sociálneho zabezpečenia:

...

b) dávky v invalidite, vrátane tých, ktoré sú určené na udržanie alebo zlepšenie zárobkovej schopnosti;

...

2. Toto rozhodnutie sa vzťahuje na všetky všeobecné a osobitné systémy sociálneho zabezpečenia, a to bez ohľadu na to, či sú príspevkové alebo nepríspevkové...

...

4. Toto rozhodnutie sa nevzťahuje na sociálnu a lekársku pomoc...“ [*neoficiálny preklad*]

15. Článok 6 ods. 1 prvý pododsek rozhodnutia č. 3/80, nazvaný „Upustenie od podmienky pobytu“, stanovuje: „pokiaľ toto rozhodnutie nestanovuje inak, peňažné dávky v invalidite, starobe alebo pozostalostné dávky, ako aj dôchodky v prípade pracovných úrazov alebo chorôb z povolania, nadobudnuté podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov, nepodliehajú žiadnemu znížovaniu, upravovaniu, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu z dôvodu, že príjemca má bydlisko v Turecku alebo na území iného členského štátu ako je štát, kde sa nachádza inštitúcia zodpovedná za vyplácanie [*neoficiálny preklad*]“.

¹¹ Článok 39 ods. 1 dodatkového protokolu a preambula rozhodnutia č. 3/80.

¹² Nariadenie Rady zo 14. júna 1971 (Ú. v. ES L 149, 1971, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 35).

Nariadenie č. 1408/71

16. Nariadenie č. 1408/71 definuje pojem „dávky“ v článku 1 písm. t) ako „všetky dávky... vrátane všetkých ich častí, ktoré sa vyplácajú z verejných fondov, valorizačné zvýšenia a doplnkové dávky, pokiaľ neustanovuje hlava III inak, ako aj paušálne dávky, ktoré sa môžu vyplácať namiesto dôchodkov a platby uskutočnené náhradou príspevkov“¹³. Článok 4 tohto nariadenia definuje vecnú pôsobnosť tak, že toto nariadenie sa vzťahuje na všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú „častí sociálneho zabezpečenia“, ktoré sa týkajú jedného z rizík uvedených v článku 4 ods. 1, vrátane „dávok v invalidite“ uvedených v článku 4 ods. 1 písm. b) – ale nie „sociálnej a zdravotnej pomoci“ (článok 4 ods. 4, pričom nerozlišuje medzi príspevkovými a nepríspevkovými systémami (článok 4 ods. 2).

17. Článok 10 ods. 1 stanovuje, že „... peňažné dávky v invalidite... dávky... nadobudnuté podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov nepodliehajú žiadnemu znižovaniu, upravovaniu, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu z dôvodu, že príjemca má bydlisko na území iného členského štátu, ako je štát, kde sa nachádza inštitúcia zodpovedná za vyplácanie“. Znenie tohto článku teda jasne slúžilo ako vzor článku 6 ods. 1 prvého pododseku rozhodnutia č. 3/80.

18. Tento zákaz sa na základe kombinácie článku 4 ods. 2a písm. a) a článku 10a ods. 1 nariadenia č. 1408/71, ktoré boli vložené nariadením Rady (EHS) č. 1247/92¹⁴, neuplatňuje na určité osobitné nepríspevkové peňažné dávky (ďalej len „ONPD“). Za predpokladu, že ONPD sú uvedené v prílohe IIa nariadenia č. 1408/71, príjem týchto dávok môže byť obmedzený na územie členského štátu, ktorý ich vypláca. Inými slovami, ONPD *nie* sú prenosné. Príloha IIa zahŕňa, pre Holandsko, Toeslagenwet zo 6. novembra 1986 (zákon o doplnkových dávkach) (ďalej len „TW“).¹⁵

19. Rozhodnutie č. 3/80 *nebolo* zmenené tak, aby obsahovalo ustanovenie ekvivalentné s článkom 10a ods. 1 nariadenia č. 1408/71.

Nariadenie č. 883/2004

20. Cieľom nariadenia č. 883/2004 je koordinovať opatrenia na zaručenie toho, aby sa právo na voľný pohyb osôb mohlo účinne vykonávať.¹⁶

21. Článok 2 definuje osobnú pôsobnosť nariadenia tak, že sa vzťahuje na „štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých“.

13 Pojem „ako aj“ v anglickom znení je, podľa mňa, nesprávnym prekladom „ainsi que“ („a tiež“) vo francúzskom znení. Nariadenie č. 1408/71 bolo v zásade zrušené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 166, 2004, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72). V čase skutkových okolností prejednávanej veci to bola verzia nariadenia (ES) č. 883/2004, zmeneného nariadením Komisie (EÚ) č. 1372/2013 z 19. decembra 2013 (Ú. v. EÚ L 346, 2013, s. 27), ktorá bola uplatniteľná. Napriek zrušeniu pre väčšinu účelov bolo nariadenie č. 1408/71 naposledy zmenené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 592/2008 zo 17. júna 2008, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 1).

14 Nariadenie Rady z 30. apríla 1992 (Ú. v. ES L 136, 1992, s. 1; Mim. vyd. 05/002, s. 41). Nový článok 4 ods. 2a zaviedol osobitné nepríspevkové peňažné dávky, na ktoré sa vzťahujú pravidlá v článku 10a, v rámci pôsobnosti nariadenia č. 1408/71. V rozsudku Snares (rozsudok zo 4. novembra 1997, C-20/96, EU:C:1997:518), ktorý sa ako prvý týkal nového článku 10a, Súdny dvor vysvetlil, že ak je dávka uvedená v prílohe IIa nariadenia č. 1408/71, znamená to, že predmetná dávka spadá do pôsobnosti článku 10a nariadenia č. 1408/71 a že „znenie článku 10a znamená, že dávky, na ktoré odkazuje, spadajú tiež do článku 4 ods. 2a nariadenia č. 1408/71, zmeneného nariadením č. 1247/92“ a „riadi sa výlučne koordinačnými pravidlami článku 10a“ (body 30 až 32).

15 TW bol pridaný do tohto zoznamu nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 647/2005 z 13. apríla 2005, ktorým sa menia a dopĺňajú nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, a (EHS) č. 574/72, ktorým sa stanovuje postup na vykonávanie nariadenia (EHS) č. 1408/71 (Ú. v. EÚ L 117, 2005, s. 1).

16 Odôvodnenie 45.

22. Článok 3 definuje vecnú pôsobnosť nariadenia takto:

„1. Toto nariadenie sa vzťahuje na všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú týchto častí sociálneho zabezpečenia:

...

c) dávky v invalidite;

...

2. Pokiaľ nie je ustanovené inak v prílohe XI^[17], [nariadenie č. 883/2004] sa uplatňuje na všeobecné a osobitné systémy sociálneho zabezpečenia, či už príspevkové alebo nepríspevkové, a na systémy týkajúce sa povinností zamestnávateľa alebo vlastníka lode.

3. [Nariadenie č. 883/2004] sa tiež uplatňuje na osobitné nepríspevkové peňažné dávky, na ktoré sa vzťahuje článok 70.

...“

23. Článok 7 o upustení od pravidiel bydliska odzrkadľuje článok 10 nariadenia č. 1408/71 a stanovuje, že „pokiaľ nie je v tomto nariadení [č. 883/2004] ustanovené inak, peňažné dávky splatné podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov alebo podľa tohto nariadenia nepodliehajú žiadnemu zníženiu, zmenám a doplneniam, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu na základe skutočnosti, že príjemca alebo jeho rodinní príslušníci majú bydlisko v členskom štáte inom, ako je štát, kde sa nachádza inštitúcia zodpovedná za poskytovanie dávok“.

24. Článok 70 (úvodný článok kapitoly 9 s názvom „Osobitné nepríspevkové peňažné dávky“) obsahuje podrobnejšiu verziu článku 10a nariadenia č. 1408/71 a stanovuje:

„1. Tento článok sa vzťahuje na osobitné nepríspevkové peňažné dávky, ktoré sa poskytujú podľa právnych predpisov, ktorých osobný rozsah, ciele a/alebo podmienky na priznanie nároku majú znaky právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia podľa článku 3 ods. 1 ako aj v oblasti sociálnej pomoci.

2. Na účely tejto kapitoly ‚osobitné nepríspevkové peňažné dávky‘ sú dávky, ktoré:

a) sú určené:

i) na poskytovanie doplnkového, náhradného alebo pridruženého krytia proti rizikám na ktoré sa vzťahujú časti sociálneho zabezpečenia uvedené v článku 3 ods. 1 a ktoré zaručujú daným osobám príjem na úrovni životného minima so zreteľom na hospodársku a sociálnu situáciu v danom členskom štáte;

alebo

ii) len ako osobitná ochrana pre osoby so zdravotným postihnutím a sú úzko späté so sociálnym prostredím uvedenej osoby v danom členskom štáte;

a

17 Táto príloha obsahuje osobitné ustanovenia na uplatňovanie právnych predpisov členských štátov.

b) sú financované výhradne z povinných daní určených na krytie všeobecných verejných výdavkov a ktorých podmienky na poskytovanie a výpočet dávok nezávisia od akýchkoľvek príspevkov vo vzťahu k poberateľom dávok. Avšak dávky poskytnuté ako doplnok k príspevkovým dávkam sa nepovažujú z tohto jediného dôvodu za príspevkové dávky,

a

c) ktoré sú uvedené v prílohe X.

3. Článok 7 a ostatné kapitoly tejto hlavy sa neuplatňujú na dávky uvedené v odseku 2 tohto článku.

4. Dávky uvedené v odseku 2 sa poskytujú výhradne v členskom štáte, v ktorom má daná osoba bydlisko, podľa právnych predpisov tohto štátu. Takéto dávky poskytuje inštitúcia miesta bydliska na vlastné náklady.“

25. Odchylné od všeobecného pravidla uvedeného v článku 7 preto ONPD uvedené v prílohe X nie sú podľa nariadenia č. 883/2004 prenosné, ako to bolo podľa článku 10a nariadenia č. 1408/71.

26. Článok 90 ods. 1 nariadenia č. 883/2004 stanovuje, že nariadenie č. 1408/71 sa zrušuje od dátumu uplatňovania tohto nariadenia, avšak „zostáva v platnosti a naďalej má právny účinok“ na účely: „c)... dohôd, ktoré obsahujú odkaz na nariadenie (EHS) 1408/71, pokiaľ tieto dohody neboli upravené vzhľadom na toto nariadenie“.

27. Príloha X nariadenia č. 883/2004 uvádza zoznam jednotlivých ONPD a pre Holandsko zahŕňa TW.

28. V roku 2012 prijala Rada rozhodnutie 2012/776/EÚ so zámerom aktualizovať rozhodnutie č. 3/80. K tomuto rozhodnutiu bol priložený nový „návrh rozhodnutia asociačnej rady EÚ – Turecko o prijatí ustanovení o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia“¹⁸. No pokiaľ viem, tento návrh rozhodnutia nebol prijatý asociačnou radou. V dôsledku toho rozhodnutie č. 3/80 zatiaľ *nebolo* zmenené tak, aby obsahovalo ekvivalentné ustanovenie k článku 70 nariadenia č. 883/2004.

Nariadenie (EÚ) č. 1231/2010

29. Nariadenie č. 1231/2010 rozširuje režim uplatniteľný na základe nariadenia č. 883/2004 na štátnych príslušníkov tretích krajín, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých za predpokladu, že majú riadny pobyt na území členského štátu a sú v situácii, ktorá sa neobmedzuje vo všetkých ohľadoch na jeden členský štát.¹⁹

¹⁸ Rozhodnutie Rady zo 6. decembra 2012 o pozícii, ktorá sa má zaujať v mene Európskej únie v asociačnej rade zriadenej Dohodou o pridružení medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom, pokiaľ ide o prijatie ustanovení o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 340, 2012, s. 19).

¹⁹ Článok 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady z 24. novembra 2010, ktorým sa rozširuje nariadenie (ES) č. 883/2004 a nariadenie (ES) č. 987/2009 na štátnych príslušníkov tretích krajín, na ktorých sa tieto nariadenia doteraz nevzťahovali výhradne z dôvodu ich štátnej príslušnosti (Ú. v. EÚ L 344, 2010, s. 1).

Holandské právo

TW

30. Podľa TW sú jednotlivci oprávnení získať doplnkovú dávku na zvýšenie svojich príjmov na úroveň, ktorá sa (v maximálnej výške) rovná výške minimálnej mzdy uplatňovanej v Holandsku (ďalej len „doplnková dávka“). Priznanie tejto doplnkovej dávky je podmienené tým, že na dotknutú osobu sa vzťahuje poisťný systém zamestnancov, ako je práceneschopnosť.²⁰

31. Článok 4a, ktorý bol vložený do TW na základe Wet beperking export uitkeringen z 27. mája 1999 (zákon o obmedzení exportovateľnosti dávok, ďalej len „Wet BEU“) s účinnosťou od 1. januára 2000 stanovuje:

„1. Osoba uvedená v článku 2 nemá nárok na príspevok počas obdobia, v ktorom nemá bydlisko v Holandsku.

2. Osoba uvedená v článku 2, ktorá podľa odseku 1 nemá nárok na príspevok, môže príspevok požadovať odo dňa, od ktorého má bydlisko v Holandsku, ak spĺňa podmienky stanovené v článku 2 ods. 1, 2 alebo 3.“

Remigratiewet

32. Remigratiewet (reemigračný zákon) okrem iného stanovuje, že je potrebné poskytnúť finančnú pomoc určitým kategóriám osôb, ktoré chcú opustiť Holandsko a presťahovať sa do svojej krajiny pôvodu. Článok 8 ods. 1 tohto zákona stanovuje, že jednotlivci, ktorí opustili Holandsko, aby sa vrátili do svojej krajiny pôvodu, sa môžu vrátiť do Holandska najneskôr do jedného roka odo dňa, čo nadobudli bydlisko v krajine určenia.

Skutkový stav, konanie a prejudiciálne otázky

33. Pán Çoban sa narodil 20. februára 1951 a je tureckým štátnym občanom, ktorý je v zmysle článku 6 rozhodnutia č. 1/80 zaregistrovaný ako zamestnanec v Holandsku. Pracoval ako vodič v medzinárodnej doprave do 11. septembra 2006, keď prestal pracovať pre chorobu. Povolenie na dlhodobý pobyt v EÚ získal 18. decembra 2006.

34. Dňa 8. septembra 2008 mu bola priznaná dávka na základe Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (zákon o práci a príjmoch podľa pracovnej schopnosti, ďalej len „Wet WIA“), čo zodpovedá pracovnej neschopnosti hodnotenej na úrovni 45 % až 55 % podľa príslušnej národnej stupnice. Od januára 2012 mu bola poskytnutá doplnková dávka vo výške 940,25 eura za mesiac podľa TW, aby sa zabezpečilo, že bude mať príjem, ktorý zodpovedá výške minimálnej mzdy v Holandsku. V čase skutkových okolností prejednávanej veci bol v zmysle článku 4a TW jednotlivec oprávnený získať túto dávku iba vtedy, ak žil v Holandsku.

35. Dňa 10. februára 2014 pán Çoban informoval Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (Správna rada úradu pre správu poistenia zamestnancov, Holandsko, ďalej len „Uwv“), že sa od 1. apríla 2014 zamýšľa presťahovať do Turecka. Rozhodnutím z 12. februára 2014 zrušila Uwv pánovi Çobanovi k dátumu jeho odchodu poskytovanie doplnkovej dávky podľa TW. Pán Çoban nepodal odvolanie proti tomuto rozhodnutiu, ktoré sa tým stalo právoplatným.

²⁰ Článok 1 ods. 1 písm. d) TW. TW samotné je založené na Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (zákon o všeobecnom režime poistenia proti práceneschopnosti) (ďalej len „WAO“), z ktorého vychádzajú rozsudok z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346) (ďalej len „Akdas“) a zo 14. januára 2015, Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2015:8) (ďalej len „Demirci“).

36. V súvislosti s presťahovaním do Turecka pán Çoban požiadal a dostal isté reemigračné dávky. Dňa 18. marca 2014 sa presťahoval do Turecka. V tom čase bol ešte držiteľom povolenia na dlhodobý pobyt v EÚ.

37. Dňa 9. júla 2014 pán Çoban znovu požiadal o doplnkovú dávku podľa TW z Turecka. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania nie je úplne jasné, či ide o „novú“ žiadosť o dávku alebo o žiadosť o uznanie nadobudnutého nároku na dávku a o vrátenie dávky.²¹ Rozhodnutím z 1. augusta 2014 Uvw túto žiadosť zamietla. Dňa 20. októbra 2014 Uvw potvrdila toto rozhodnutie z dôvodu, že pán Çoban už nemal nárok na doplnkovú dávku, keďže nežil v Holandsku, a preto nesplnil podmienku bydliska uvedenú v článku 4a TW.

38. Žalobu pána Çobana proti rozhodnutiu Uvw Rechtbank Amsterdam (Okresný súd Amsterdam) zamietol.

39. Pán Çoban podal proti tomuto rozsudku odvolanie na vnútroštátny súd. Tento súd konštatoval, že pán Çoban odišiel z Holandska z vlastnej vôle a v čase, keď už bola zavedená požiadavka bydliska podľa článku 4a TW. V čase, keď pán Çoban podal žiadosť o doplnkovú dávku z Turecka a v okamihu, keď bola táto dávka zamietnutá, sa mohol vrátiť do Holandska na základe svojho povolenia na pobyt v EÚ.²² V tomto kontexte má vnútroštátny súd pochybnosti o tom, ako by sa mala na pána Çobana uplatňovať súčasná judikatúra Súdneho dvora.²³ Preto položil nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80 vykladať vzhľadom na článok 59 dodatkového protokolu v tom zmysle, že bráni takej právnej úprave členského štátu, akou je článok 4a TW, na základe ktorej sa schválená doplnková dávka odníme, ak sa príjemca dávky odsťahuje do Turecka, a to aj vtedy, keď opustí územie členského štátu dobrovoľne? Je v tejto súvislosti relevantné, že dotknutá osoba v čase odsťahovania už nemá právo na pobyt na základe práva pridruženia [medzi EHS a Tureckom], ale je držiteľom povolenia na pobyt osoby s dlhodobým pobytom v EÚ? Je v tejto súvislosti relevantné, že dotknutá osoba má na základe vnútroštátnych ustanovení možnosť vrátiť sa počas jedného roka po odsťahovaní, a tým opäť získať príspevok, a že táto možnosť trvá dovtedy, dokedy je táto osoba držiteľom povolenia na pobyt osoby s dlhodobým pobytom v EÚ?“

40. Uvw, holandská vláda a Európska komisia predložili písomné pripomienky. Na pojednávaní 3. októbra 2018 predniesli ústne pripomienky pán Çoban, Uvw, holandská vláda a Komisia.

Úvodné poznámky

41. Doplnková dávka podľa TW je ONPD v zmysle článku 70 nariadenia č. 883/2004 a je uvedená v prílohe X k tomuto nariadeniu. Preto je v rozpore so všeobecným pravidlom stanoveným v článku 7 neexportovateľnou dávkou na účely tohto nariadenia. Nariadenie č. 883/2004 teda zachováva neexportovateľnosť TW, ktorá bola najskôr vyňatá článkom 10a a prílohou IIa nariadenia č. 1408/71. Tento režim sa vzťahuje na štátnych príslušníkov tretích krajín a ich rodinných príslušníkov, ktorí majú bydlisko v EÚ na základe článku 1 nariadenia č. 1231/2010.²⁴

²¹ Pozri bod 60 a nasl. nižšie.

²² Vnútroštátny súd v tejto súvislosti poznamenal, že pán Çoban stratil právo na pobyt v Holandsku podľa dohody o pridružení medzi EHS a Tureckom, keď definitívne opustil pracovný trh tohto členského štátu, avšak podľa reemigračného zákona sa mohol v priebehu roka vrátiť.

²³ Najmä Akdas a Demirci.

²⁴ Pozri body 18, 23, 26 a 27 vyššie.

42. Osobitné opatrenia pre ONPD vyplývajú zo skutočnosti, že Súdny dvor v minulosti uznal, že poskytovanie dávok úzko súvisiacich so sociálnym prostredím môže podliehať podmienke bydliska v členskom štáte príslušnej inštitúcie.²⁵ Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Léger vo veci Snares, na ktoré chcem poukázať, obsahujú podrobnú analýzu dôvodov doplnení a zmien, ktoré priniesli.²⁶

43. Odkazy v rozhodnutí č. 3/80 na nariadenie č. 1408/71 neboli aktualizované ani zmenené. To platí najmä v prípade článku 1 písm. a) rozhodnutia č. 3/80, ktorý definuje niekoľko pojmov vrátane pojmu „dávky“ prostredníctvom odkazu na uvedené nariadenie. Na základe článku 90 ods. 1 nariadenia č. 883/2004 by sa preto rozhodnutie č. 3/80 malo naďalej vykladať s odkazom na nariadenie č. 1408/71.²⁷ Rozhodnutie č. 3/80 navyše *neobsahuje* ustanovenia rovnocenné článku 4 ods. 2 písm. a) a článku 10a nariadenia č. 1408/71, ako sú ponechané v článku 3 ods. 3 a článku 70 nariadenia č. 883/2004, ktoré by sa výslovne vzťahovali na ONPD ako také, priniesli by ONPD do pôsobnosti nariadenia a následne urobili tieto výhody neexportovateľnými odchýlením sa od všeobecného pravidla. Rozhodnutie č. 3/80 obsahuje *iba* všeobecné pravidlo, že výhody v ňom uvedené, *sú* exportovateľné.

44. Nakoniec poznamenávam, že Súdny dvor už rozhodol, že článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80 má priamy účinok, takže tureckí štátni príslušníci, na ktorých sa toto ustanovenie uplatní, sú oprávnení odvolávať sa priamo na toto ustanovenie pred súdmi členských štátov, aby tak vylúčili uplatnenie vnútroštátnych právnych noriem, ktoré sú v rozpore s týmto ustanovením. Znenie článku 6 ods. 1 jasne, presne a bezpodmienečne zakotvuje zákaz pre členské štáty znížiť, upraviť, pozastaviť, odňať alebo odobrať určité dávky z dôvodu, že príjemca má bydlisko v Turecku alebo na území iného členského štátu.²⁸

Posúdenie

45. Vylučuje teda článok 6 ods. 1 prvý pododsek rozhodnutia č. 3/80, ak by sa vykladal v spojení s článkom 59 dodatkového protokolu, aby vnútroštátna právna úprava zrušila doplnkovú dávku, akou je dávka vyplácaná podľa TW, ak sa príjemca dobrovoľne presťahuje do Turecka, ale je držiteľom povolenia na dlhodobý pobyt v EÚ, ktorý mu umožňuje vrátiť sa do Holandska a opäť získať túto dávku?

Rozsah zákazu stanovený v článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80

46. Cieľom článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80 je postupne upraviť pozíciu tureckých pracovníkov v hostiteľskom členskom štáte. V tomto ohľade dopĺňa rozhodnutie č. 1/80, ktoré je v podstate zamerané na postupnú integráciu týchto pracovníkov na pracovný trh hostiteľského členského štátu.²⁹

²⁵ Pozri rozsudok z 27. septembra 1988, Lenoir (313/86, EU:C:1988:452, bod 16), potvrdený rozsudkom zo 4. novembra 1997, Snares (C-20/96, EU:C:1997:518, body 42 a 43).

²⁶ Pozri návrhy vo veci Snares (C-20/96, EU:C:1997:227, body 11 až 20).

²⁷ Pozri bod 26 vyššie.

²⁸ Rozsudok z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346, body 67 až 73).

²⁹ Rozsudok zo 14. januára 2015, Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2015:8, body 48 a 49).

47. Osobná pôsobnosť rozhodnutia č. 3/80 zahŕňa pracovníkov, ktorí sú tureckými štátnymi príslušníkmi a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného z členských štátov.³⁰ Súdny dvor už v rozsudku Akdas a i. rozhodol, že to zahŕňa aj tureckých pracovníkov, „ktorí majú v súčasnosti bydlisko v Turecku“ a „ktorí sú príjemcovia peňažných dávok v invalidite nadobudnutých podľa právnych predpisov členského štátu“³¹. Je zjavné, že pán Çoban patrí do osobnej pôsobnosti rozhodnutia č. 3/80, a teda do pôsobnosti článku 6 ods. 1 tohto rozhodnutia.

48. Ďalej stručne preskúvam vecnú pôsobnosť tohto ustanovenia.

49. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že základná dávka zodpovedajúca pracovnej neschopnosti pána Çobana nebola odňatá. Čo bolo odňaté, je doplnková dávka, ktorú predtým nadobudol podľa TW, ktorej cieľom bolo zvýšiť príjem na úroveň minimálnej mzdy v Holandsku.

50. Je doplnková dávka podľa TW „dávku v invalidite“ v zmysle článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80?

51. Vnútroštátny súd sa domnieva, že doplnková dávka je dávkou v invalidite v zmysle tohto ustanovenia. Rozsudky Súdneho dvora vo veciach Akdas a Demirci, ktoré vykladajú článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80, sa týkali rovnakej dávky.³²

52. Priznám sa, nie som si taká istá, že doplnková dávka podľa TW je skutočne upravená rozhodnutím č. 3/80.

53. Po prvé pripomínam, že ONPD boli zaradené do pôsobnosti nariadenia č. 1408/71 zmenami zavedenými nariadením č. 1247/92. Tieto zmeny zahŕňali článok 4 ods. 2a písm. a) (ktorý výslovne dáva ONPD do pôsobnosti nariadenia č. 1408/71 a opisuje ich ako dávky určené „na poskytovanie doplnkového, náhradného alebo pridruženého krytia“) a článok 10a (neexportovateľnosť ONPD). Na rozhodnutie č. 3/80 sa však neuplatňovali žiadne ekvivalentné zmeny, ktoré by zahŕňali ONPD do jeho pôsobnosti.

54. Po druhé článok 4 rozhodnutia č. 3/80 vymedzuje vecnú pôsobnosť tohto rozhodnutia a vysvetľuje v článku 4 ods. 1 písm. b), že dávky v invalidite zahŕňajú „dávky, ktoré sú určené na udržanie alebo zlepšenie zárobkovej schopnosti“. Práve to však doplnková dávka podľa TW *nerobí*. Nemá nič spoločné so zárobkovou schopnosťou. Zlepšuje *výšku príjmu* príjemcu.

55. Po tretie článok 4 ods. 4 rozhodnutia č. 3/80 výslovne uvádza, že rozhodnutie sa „nevzťahuje na sociálnu pomoc“, aj keď účel ONPD, ako je doplnková dávka podľa TW (na rozdiel od dávky v invalidite) je prinajmenšom čiastočne sociálny.

56. Tieto skutočnosti by mohli vyznievať v neprospech toho, že ONPD vôbec spadá do pôsobnosti rozhodnutia č. 3/80. Vzhľadom na to, že Súdny dvor sa už vo veciach Akdas a Demirci zaoberal tou istou dávkou podľa TW, na ktorú *sa vzťahuje* rozhodnutie č. 3/80, budem vychádzať z toho, že skutočne ide o „dávku v invalidite“ v zmysle článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80.³³

30 Článok 2 rozhodnutia č. 3/80.

31 Rozsudok z 26. mája 2011 (C-485/07, EU:C:2011:346, bod 79).

32 Rozsudky zo 14. januára 2015, Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2015:8, body 38 a 39), a z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346, body 47 a 48). V bode 54 rozsudku Akdas a i. Súdny dvor cituje názor vnútroštátneho súdu, podľa ktorého doplnková dávka vyplácaná podľa TW, ktorej priznanie nezávisí od individuálneho posúdenia osobných potrieb žiadateľa, sa musí považovať za dávku v invalidite v zmysle článku 4 ods. 1 písm. b) rozhodnutia č. 3/80 a patrí tak do jeho vecnej pôsobnosti.

33 V bode 77 rozsudku z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346), Súdny dvor konštatuje, že „účastníci konania... uznávajú“, že taká dávka, akou je doplnková dávka podľa TW, sa musí považovať za dávku v zmysle článku 4 ods. 1 písm. b) rozhodnutia č. 3/80, a patrí teda do vecnej pôsobnosti článku 6 ods. 1 tohto rozhodnutia. Pravdepodobne v dôsledku toho sa touto otázkou vo veci Demirci (rozsudok zo 14. januára 2015, C-171/13, EU:C:2015:8) nezaoberal generálny advokát, ani Súdny dvor.

57. Vzťahuje sa na žiadosť o doplnkovú dávku podľa TW článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80, ak je predložená po presťahovaní do Turecka, či už ako nová žiadosť o dávku alebo ako žiadosť o jej obnovenie?

58. Zo znenia článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80 vyplýva, že dávky, ktoré patria do vecnej pôsobnosti tohto ustanovenia a boli „nadobudnuté“ podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov“ (kurzívou zvýraznila generálna advokátka), nepodliehajú „žiadnemu znižovaniu, upravovaniu, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu“ z dôvodu, že príjemca má bydlisko v Turecku alebo na území iného členského štátu.

59. Okrem toho článok 39 ods. 4 dodatkového protokolu (právny základ rozhodnutia č. 3/80)³⁴ odkazuje výlučne na možnosť „prevádzať do Turecka... invalidné dôchodky získané na základe [prijatých] opatrení...“ (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).

60. Z toho logicky vyplýva, že žiadosť o *obnovenie* nároku na skôr nadobudnutú dávku by spadala pod článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80; ale naopak, nová žiadosť o *určenie* nároku na dávku by nespadala. Vnútroštátnemu súdu ako jedinému súdu rozhodujúcemu o skutkových okolnostiach prináleží určiť, do akej definície z týchto dvoch kategórií spadá žiadosť pána Çobana z 9. júla 2014, ktorú podal z Turecka. Chcem len dodať, že žiadosť o *obnovenie* musí nevyhnutne spadať do pôsobnosti rozhodnutia č. 3/80, pretože obnovenie je zjavným prostriedkom nápravy protiprávneho ukončenia dávky.

61. Je však potrebné zaoberať sa ďalšími ťažkosťami. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pán Çoban od januára 2012 skutočne dostával doplnkovú dávku podľa TW, až kým táto dávka nebola zrušená rozhodnutím z 12. februára 2014, t. j. od 1. apríla 2014 (pán Çoban informoval Uwv, že od toho dátumu sa chce presťahovať do Turecka). Pán Çoban sa proti tomuto rozhodnutiu neodvolal, teda rozhodnutie sa stalo právoplatným.

62. Vnútroštátny súd sa napriek tomu domnieva, že súčasný nárok pána Çobana je možné chápať tak, že sa snaží, aby jeho doplnková dávka podľa TW bola *obnovená*, znovu potvrdzuje svoje *nadobudnuté právo* na túto dávku (a v skutočnosti žiada Uwv, aby prehodnotila svoje rozhodnutie z 12. februára 2014 o ukončení poskytovania tejto dávky).³⁵ Opäť, prináleží vnútroštátnemu súdu, aby v zmysle vnútroštátneho práva určil, či skutočnosť, že pán Çoban nepodal odvolanie proti rozhodnutiu Uwv z 12. februára 2014, bráni tomu, aby sa domnieval, že v jeho súčasnej žalobe žiada svoje nadobudnuté právo na túto dávku. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa zdá, že podľa vnútroštátneho práva to *nie je* prekážkou a že pán Çoban na tom môže skutočne založiť svoj nárok.

63. Z uvedeného vyplýva, že okolnosti prípadu pána Çobana patria do pôsobnosti zákazu stanoveného v článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80.

64. Ďalej sa budem venovať zostávajúcim (dôležitým) otázkam, s ktorými sa Súdny dvor musí vysporiadať. Je priamo účinné právo pána Çobana odvolávať sa na článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80, ohrozené na základe dvoch skutočností, t. j. že je držiteľom povolenia na dlhodobý pobyt v EÚ a že jeho presťahovanie do Turecka bolo dobrovoľné? Môže článok 59 dodatkového protokolu pôsobiť tak, že bude mať prednosť pred týmito právom?

65. Na účely odpovede na tieto otázky je najprv potrebné starostlivo preskúmať dva protikladné rozsudky Súdneho dvora vo veciach Akdas a Demirci.

³⁴ Pozri článok 39 ods. 1 dodatkového protokolu a preambulu rozhodnutia č. 3/80.

³⁵ Toto vysvetlenie (v bode 5 návrhu na začatie prejudiciálneho konania v prejednávanej veci) sa opakuje v bode 4.4 ďalšieho návrhu na začatie prejudiciálneho konania rovnakého súdu vo veci C-257/18 Güler (konanie prebieha). Vnútroštátny súd tu zdôrazňuje skutočnosť, že pán Çoban *má* nadobudnutý nárok na doplnkovú dávku, „zatiaľ čo vo veci Güler to nie je isté“, čo je jedným z dôvodov, prečo podal Súdnemu dvoru ďalší návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ.

Rozsudky Akdas a Demirci

66. Vo veci Akdas boli všetci žalobcovia tureckými štátnymi príslušníkmi, ktorí sa stali práceneschopnými a ktorí požiadali o invalidný dôchodok podľa WAO a doplnkovú dávku podľa TW, v znení platnom pred rokom 2000, ktoré aj získali, pokiaľ mali bydlisko v Holandsku. Vrátili sa do Turecka preto, aby boli blízko svojich rodín, a ponechali si priznanie týchto dvoch dávok podľa článku 39 ods. 4 dodatkového protokolu. Keď však 1. januára 2000 vstúpila do platnosti zmenená verzia TW, príslušné vnútroštátne orgány postupne zrušili vyplácanie doplnkovej dávky podľa TW.

67. Súdny dvor preskúmal zavedenie článku 10a do nariadenia č. 1408/71 a následných opatrení týkajúcich sa zákazu exportovateľnosti ONPD, akou je doplnková dávka podľa TW.³⁶ Ďalej dospel k záveru, že možnosť žalobcov naďalej prijímať túto dávku *nie je* nezlučiteľná s článkom 59 dodatkového protokolu.

68. Po prvé článok 39 ods. 4 dodatkového protokolu výslovne stanovil možnosť exportovateľnosti dávok (a článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80 toto ustanovenie adekvátne reflektoval). Po druhé žalobcovia spadali do pôsobnosti článku 2 rozhodnutia č. 3/80 ako tureckí pracovníci. Po tretie uplatnenie pravidiel týkajúcich sa ONPD v nariadení č. 1408/71 v kontexte rozhodnutia č. 3/80 by viedlo k *zмене* uvedeného rozhodnutia, hoci takáto právomoc je v súlade s článkami 8 a 22 dohody o pridružení vyhradená len asociačnej rade. Po štvrté situáciu žalobcov nemožno úspešne porovnávať so situáciou občanov Únie, pretože občania Únie sú držiteľmi práva slobodne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov a majú právo nielen opustiť členský štát, ale aj právo vrátiť sa do tohto členského štátu.³⁷

69. Naopak v rozsudku Demirci Súdny dvor rozhodol, že pán Demirci a jeho kolegovia *nemôžu* s odvolaním sa na rozhodnutie č. 3/80 namietat podmienku bydliska, ktorú stanovujú vnútroštátne právne predpisy ako podmienku na získanie doplnkovej dávky podľa TW.

70. Žalobcovia v tejto veci mali dvojité, turecké a holandské občianstvo. Podobne ako pán Akdas a jeho kolegovia sa v dôsledku invalidity stali práceneschopnými. Rovnako im bola priznaná základná dávka v invalidite podľa WAO a doplnková dávka podľa TW v znení platnom pred rokom 2000. Aj oni sa vrátili do Turecka, aby boli blízko svojich rodín, a ponechali si tieto dve dávky podľa článku 39 ods. 4 dodatkového protokolu. Keď však 1. januára 2000 vstúpila do platnosti zmenená verzia TW, príslušné vnútroštátne orgány obdobne postupne zrušili vyplácanie doplnkovej dávky podľa TW. Žalobcovia tieto rozhodnutia napadli.

71. Súdny dvor na odlíšenie od veci Akdas zdôraznil, že skutočnosť, že pán Demirci a jeho kolegovia nadobudli občianstvo hostiteľského členského štátu ako tureckí pracovníci, ich „predovšetkým so zreteľom na ciele systému pridruzenia medzi EHS a Tureckom stavia do celkom osobitej situácie“. Nadobudnutie občianstva hostiteľského členského štátu v podstate v hostiteľskom členskom štáte predstavuje najvyššiu úroveň integrácie tureckého pracovníka. Nadobudnutie tohto druhého občianstva má právne dôsledky spojené s tým, že získal toto občianstvo, a zároveň aj občianstvo Únie, ktoré sa prejavujú najmä v oblasti práva na pobyt a na voľný pohyb v členských štátoch. „Nič teda neodôvodňuje, aby s tureckým štátnym príslušníkom, ktorého právne postavenie sa v okamihu nadobudnutia občianstva hostiteľského členského štátu nevyhnutne zmenilo, uvedený štát nezaobchádzal na účely vyplatenia dávky, akou je dávka dotknutá vo veci samej, výlučne ako so štátnym príslušníkom tohto štátu“³⁸.

³⁶ Rozsudok z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346, body 84 až 87).

³⁷ Rozsudok z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346, body 88 až 95).

³⁸ Rozsudok zo 14. januára 2015, Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2015:8, body 53 až 57).

72. Súdny dvor konštatoval, že pokiaľ by si pán Demirci a jeho kolegovia ponechali doplnkovú dávku podľa TW, išlo by o dvojaký, neodôvodnený rozdiel v zaobchádzaní. Vzhľadom na to, že majú holandské občianstvo, zaobchádzalo by sa s nimi priaznivejšie ako s pracovníkmi, ktorí mali iba turecké občianstvo a ktorí už nemali právo na pobyt v Holandsku, pretože už nepatrili na legálny trh práce tohto štátu. Ďalej by tieto osoby boli zvýhodnené aj vo vzťahu k štátnym príslušníkom hostiteľského členského štátu alebo iného členského štátu, s ktorými sa síce zaobchádza priaznivejšie, pokiaľ ide o pobyt a voľný pohyb v rámci Únie, ale ktorí na účely vyplácania doplnkovej dávky naďalej podliehajú podmienke bydliska na území Holandského kráľovstva. Tomuto výsledku zabránil článok 59 dodatkového protokolu.

Článok 59 dodatkového protokolu

73. Dodatkový protokol predstavuje v rámci hierarchie práva pridruženia medzi EHS a Tureckom primárne právo (článok 62 dodatkového protokolu). Rozhodnutia prijaté asociačnou radou pri výkone delegovaných právomocí sa preto majú vykladať spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlom „nie priaznivejší režim“, ktoré stanovuje. Ako som už navrhovala, článok 59 dodatkového protokolu odzrkadľuje zásadu, že členstvo Európskej únie je najhlbší a najosobitnejší vzťah, ktorý môže štát získať, a že akýkoľvek iný vzťah medzi treťou krajinou a Európskou úniou, musí byť v dôsledku toho nevyhnutne menej privilegovaný.³⁹

74. Ako vyplýva z jeho znenia, článok 59 dodatkového protokolu sa týka práv a povinností členských štátov a Turecka. Nevzťahuje sa výslovne na práva a povinnosti jednotlivých občanov. Teda článok 59 môže nepochybne slúžiť a slúži ako výkladová zásada, ktorá viedla Súdny dvor k tomu, aby preskúmal porovnávacie kritériá a dospel k záveru v prospech jedného možného výkladu textu nástroja s nižšou silou (akým je rozhodnutie č. 3/80) namiesto iného. Judikatúra uplatňujúca článok 59 potvrdzuje jeho význam v prípadoch, kde možno užitočne porovnať dve situácie týkajúce sa štátnych občanov EÚ a tureckých štátnych občanov. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora v rámci voľného pohybu pracovníkov a rozhodnutia č. 1/80 článok 59 dodatkového protokolu zakazuje, aby sa tureckí štátni príslušníci dostali do výhodnejšieho postavenia ako občania EÚ.⁴⁰ Súdny dvor však pri viacerých príležitostiach odmietol porovnať situáciu rodinných príslušníkov tureckých pracovníkov, odvodzujúcich svoje práva z článku 7 rozhodnutia č. 1/80, so situáciou rodinných príslušníkov občanov EÚ, pretože (po preskúmaní príslušných právnych situácií) Súdny dvor zistil, že ich nie je možné užitočne porovnať, vzhľadom na ich výrazné rozdiely.⁴¹

75. Z toho dôvodu súhlasím s analýzou môjho kolegu, generálneho advokáta Wahla vo veci Demirci: „úvahy Súdneho dvora vo veci Akdas a i. ozrejmili, že článok 59 dodatkového protokolu funguje ako ‚mechanizmus posledného stupňa‘, aby sa zabezpečilo, že výklad ustanovení režimu o pridružení Turecka k EHS nezaobchádza neoprávnene s občanmi EÚ menej priaznivo než s tureckými štátnymi príslušníkmi. Článok 59 však nepredstavuje nadradené ustanovenie o zákaze diskriminácie, ktorého sa môžu dovoliavať štátni príslušníci EÚ vždy, keď sú tureckým štátnym príslušníkom, podľa režimu o pridružení Turecka k EHS, priznané také práva, ktoré nemajú štátni príslušníci EÚ“⁴².

76. Je vhodné prirovnávať situáciu pána Çobana k situácii žalobcov vo veci Akdas alebo žalobcov vo veci Demirci?

39 Pozri moje návrhy vo veci Yön (C-123/17, EU:C:2018:267, body 89 a 90).

40 Pozri okrem iného rozsudok z 29. apríla 2010, Komisia/Holandsko (C-92/07, EU:C:2010:228, bod 62 a tam citovaná judikatúra).

41 Pozri okrem iného rozsudky z 18. júla 2007, Derin (C-325/05, EU:C:2007:442, body 58 až 69, najmä bod 68), a z 22. decembra 2010, Bozkurt (C-303/08, EU:C:2010:800, bod 45). Pozri v tom istom duchu moje návrhy vo veci Pehlivan (C-484/07, EU:C:2010:410, bod 63), je potrebné brať to do úvahy komplexne.

42 Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2014:2073, bod 43).

77. Ako užitočne uvádza vnútroštátny súd,⁴³ Pán Çoban stratil svoje právo na pobyt v Holandsku podľa dohody o pridružení, keď definitívne opustil trh práce.⁴⁴ Dňa 11. septembra 2006 prestal pracovať z dôvodu choroby. Dňa 18. decembra 2006 však získal povolenie na dlhodobý pobyt v EÚ a bol držiteľom tohto povolenia v čase keď sa rozhodol presťahovať do Turecka, s účinnosťou od 1. apríla 2014. Podľa reemigračného zákona bol oprávnený, aby zmenil názor a vrátil sa do Holandska do jedného roka, odkedy sa presťahoval.

78. V ďalšej časti tejto analýzy sa obmedzím na práva, ktoré také povolenie priznáva podľa práva Únie, a na jeho obmedzenia. Nevieam, či povolenie, ktoré získal pán Çoban, poskytlo ďalšie práva podľa vnútroštátnych právnych predpisov a podľa môjho názoru to je v každom prípade irelevantné. Dôležité je, či na základe práv, ktoré mu boli priznané *podľa práva Únie*, môže (alebo nemôže) byť jeho postavenie náležite porovnateľné s postavením holandského občana a/alebo iného občana EÚ. Ak je toto porovnanie legitímne, potom podobne ako turecko-holandskí žalobcovia vo veci Demirci, ktorí mali dvojité občianstvo, jeho právo naďalej dostávať dávku podľa TW (ktoré by inak mohol uplatniť) je zrušené článkom 59 dodatkového protokolu.

79. Najskôr stručne preskúmam otázku dobrovoľného a nedobrovoľného presťahovania, potom sa budem venovať otázke, či je situácia držiteľa povolenia na dlhodobý pobyt v EÚ podobná situácii holandského štátneho príslušníka a/alebo iného občana EÚ.

80. Rozhodnutie č. 3/80 nerozlišuje medzi rôznymi dôvodmi, pre ktoré by sa pracovník, ktorý je tureckým štátnym príslušníkom a na ktorého sa vzťahujú alebo sa vzťahovali právne predpisy jedného alebo viacerých členských štátov, mohol chcieť presťahovať do Turecka alebo do iného členského štátu.⁴⁵ Jeho cieľom je zabezpečiť, aby si turecký pracovník, jeho rodinní príslušníci, ktorí majú pobyt v EÚ, a jeho pozostalí mohli bez ohľadu na iné okolnosti naďalej ponechať výhody sociálneho zabezpečenia, na ktoré tento turecký pracovník prispel počas svojho pracovného života. Pokiaľ nie je uvedené inak (a v rozhodnutí č. 3/80 *neexistuje* žiadne „iné“ alebo „zvláštne“ relevantné ustanovenie), turecký pracovník má „[podliehať] rovnakým povinnostiam a [požívať] rovnaké výhody podľa právnych predpisov ktoréhokoľvek členského štátu ako štátni príslušníci tohto štátu“ (článok 3 ods. 1) [*neoficiálny preklad*].

81. Článok 6 ods. 1 teda zjavne predpokladá, že osoba, na ktorú sa vzťahuje rozhodnutie (ako je uvedené v článku 2), ktorá poberá tri odlišné nadobudnuté dávky („peňažné dávky v invalidite, starobe alebo pozostalostné dávky, ako aj dôchodky v prípade pracovných úrazov alebo chorôb z povolania“ [*neoficiálny preklad*]) môže chcieť alebo sa musí sťahovať. Osoby, ktoré dostávajú tieto dávky, sú práve osobami, ktoré nemôžu pracovať alebo sa nemôžu o seba bez pomoci starať. V článku 6 ods. 1 sa preto jasne a výslovne uvádza, že tieto dávky, na ktoré sa, pochopiteľne, budú musieť spoľahnúť, ak sa presťahujú „nepodliehajú žiadnemu znižovaniu, upravovaniu, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu z dôvodu, že príjemca má bydlisko v Turecku alebo na území iného členského štátu ako je štát, kde sa nachádza inštitúcia zodpovedná za vyplácanie“ [*neoficiálny preklad*].

82. Inými slovami, sťahovanie *nemá* viesť k strate dávky. Prirodzeným záverom je, že rozhodnutie č. 3/80 predpokladá celý rad možných scenárov sťahovania a že dôvod sťahovania je irelevantný. Dovoľte mi, aby som na ilustráciu navrhla jeden (nie nepravdepodobný) scenár. Predpokladajme, že dotknutý pracovník odišiel do dôchodku, starne a je nevládný. Je žiaľ vdovcom a nikto v členskom štáte, v ktorom žije, mu nepomôže postarať sa o seba. V Turecku má širšiu rodinu, no má aj dcéru žijúcu so svojou rodinou v susednom členskom štáte. Môže sa rozhodnúť zostať tam, kde je, izolovaný a bez podpory. Môže sa rozhodnúť odísť k svojej dcére a jej rodine. Môže sa rozhodnúť vrátiť sa do

43 Pozri bod 38 vyššie a znenie prejudiciálnej otázky.

44 Pozri bod 9 vyššie.

45 Pozri článok 2 (osoby, na ktoré sa vzťahuje) v spojení s článkom 6 (upustenie od podmienky pobytu). Osoby, na ktoré sa vzťahuje článok 2, zahŕňajú aj rodinných príslušníkov týchto pracovníkov, ktorí majú pobyt na území jedného z členských štátov a ich pozostalých.

Turecka. Zdá sa mi, že by bolo umelé a tiež neférové naznačovať, že ak sa rozhodne presťahovať do tohto iného členského štátu alebo do Turecka (možnosti 2 a 3), „dobrovoľnosť“ tohto rozhodnutia ho povedie mimo pôsobnosti článku 6, alebo dokonca mimo rámca rozhodnutia č. 3/80 ako celku. To nemôže byť prizmou, ktorou by sa malo pozeráť na článok 6 ods. 1.

83. Preto som dospela k záveru, že aj keď Súdny dvor spomenul dobrovoľné uplatňovanie práv voľného pohybu ako občana EÚ, na podporu odôvodnenia v rozsudku Demirci, nemohol mať v úmysle urobiť „dobrovoľnosť odchodu“ z členského štátu, ktorý poskytol dávku, rozhodujúcim faktorom, ktorý ak sa preukáže, zbavuje tureckého príjemcu dávok sociálneho zabezpečenia a tým aj ochrany poskytovanej článkom 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80.

84. Teraz sa budem zaoberať otázkou relatívneho postavenia a práv držiteľa povolenia na dlhodobý pobyt v EÚ v porovnaní s právami a) holandského štátneho príslušníka a b) štátneho príslušníka iného členského štátu, ktorý je občanom EÚ.

85. Cieľom smernice Rady 2003/109/ES je priznať štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavali v EÚ najmenej päť rokov a ktorí sú držiteľmi povolenia na dlhodobý pobyt, „jednotné práva, ktoré sa čo najviac približujú“ právam občanov Európskej únie (odôvodnenie 2).⁴⁶ V odôvodnení 7 sa vysvetľuje, že k *získaniu* právneho postavenia osoby s dlhodobým pobytom sú „štátni príslušníci tretích krajín povinní dokázať, že majú postačujúce zdroje a zdravotné poistenie, aby sa nestali pre členský štát bremenom. Členské štáty, pri posudzovaní vlastníctva stabilných a pravidelných zdrojov, môžu brať do úvahy faktory, ako sú príspevky do dôchodkového systému a plnenie daňových povinností“. Tento bod odôvodnenia sa uplatňuje v článku 5 ods. 1 písm. a) a b), ktorý stanovuje sebestačnosť *bez* použitia systému sociálneho zabezpečenia a povinnosť mať nemocenské poistenie ako predpoklad na získanie postavenia osoby s dlhodobým pobytom.

86. Článok 8 ods. 1 stanovuje, že postavenie osoby s dlhodobým pobytom je trvalé s výhradou článku 9. Dôvody odňatia alebo straty takého postavenia, ktoré sú uvedené v poslednom uvedenom ustanovení, zahŕňajú okrem určitých dôvodov verejného poriadku aj „neprítomnosť[ť] na území [EÚ] za obdobie dvanástich po sebe nasledujúcich mesiacov“ [článok 9 ods. 1 písm. c)]. Článok 11 stanovuje právo na rovnaké zaobchádzanie ako so štátnymi príslušníkmi dotknutého členského štátu, ale obsahuje aj niekoľko výnimiek z tejto zásady. Konkrétne článok 11 ods. 4 stanovuje, že „členské štáty môžu obmedziť rovnaké zaobchádzanie vo vzťahu k sociálnej pomoci a sociálnej ochrane na základnú podporu“⁴⁷.

87. Javí sa, že smernica 2003/109 sa nezaoberá otázkou, čo sa stane, t. j. aké sú príslušné práva štátneho príslušníka tretej krajiny a členského štátu, v ktorom sa nachádza, ak sa dotknutá osoba stane trvalo závislou od sociálneho zabezpečenia, žijúcou z podpory sociálnej pomoci, alebo ak sa stane osobou v núdzi.

88. Zdá sa byť zrejmé, že pán Çoban by sa kvalifikoval (a pravdepodobne sa kvalifikoval) na povolenie na dlhodobý pobyt v EÚ na základe svojej práce medzinárodného šófera. Povolenie získal veľmi krátko (približne tri mesiace) potom, čo pôvodne prestal pracovať.⁴⁸ V tomto štádiu zrejme neboli úplne jasné jeho budúce vyhliadky, minimálne to, či bude môcť v skutočnosti pokračovať v práci. Chcem poznamenať, že až takmer o dva roky neskôr (8. septembra 2008), bol uznaný ako práceneschopný na 45 % až 55 % a bola mu priznaná dávka v nezamestnanosti.⁴⁹

46 Smernica z 25. novembra 2003 o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom (Ú. v. EÚ L 16, 2004, s. 44; Mim. vyd. 19/006, s. 272).

47 Pokiaľ ide o význam pojmu „základná podpora“, pozri rozsudok z 24. apríla 2012, Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233, bod 91). Členské štáty môžu „obmedziť rovnosť zaobchádzania, ktorú požívajú osoby s postavením priznaným smernicou 2003/109, okrem podpory sociálnej pomoci a sociálneho zabezpečenia poskytovaných verejnými orgánmi na národnej, regionálnej alebo komunálnej úrovni, ktoré prispievajú k možnosti jednotlivca uspokojiť svoje základné potreby, akými sú potrava, bývanie a zdravie“ (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).

48 Pozri bod 33 vyššie.

49 Pozri bod 34 vyššie.

89. V čase, keď Uvw odňala pánovi Çobanovi dávku podľa TW, bol v rovnocennej situácii ako holandský štátny príslušník (ako pán Demirci a jeho kolegovia) alebo ako štátny príslušník iného členského štátu EÚ, ktorý je z dôvodu tejto štátnej príslušnosti občanom EÚ?

90. Zdá sa byť zrejmé, že vo vzťahu k Holandsku nie je možné užitočne porovnať postavenie pána Çobana s postavením holandského štátneho príslušníka. Pán Demirci a jeho kolegovia boli v ich domovskej krajine (krajine prijatia). Nadobudnutím holandského občianstva dosiahli „v hostiteľskom členskom štáte... najvyššiu úroveň integrácie tureckého pracovníka“⁵⁰. Sú Holanďania. Pán Çoban tento zásadný krok neurobil.

91. Subsidiárne, malo by byť postavenie pána Çobana porovnávané s postavením občana EÚ, ktorý má tiež postavenie osoby s dlhodobým pobytom v Holandsku, ktorý sa presťahuje inde, a tým stráca svoje právo na vyplatenie doplnkovej dávky podľa TW?

92. V zásade je takmer axiomatické, že akokoľvek priaznivá je situácia štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý získal postavenie osoby s dlhodobým pobytom v EÚ, v porovnaní s menej bezpečným postavením štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý ešte *nedosiahol* toto postavenie,⁵¹ nemôže byť taká dobrá ako pozícia niekoho, kto je občanom EÚ.

93. Ako Súdny dvor rozhodol v mnohých veciach, ktoré sa tiahnu späť od rozsudku vo veci Grzelczyk, poslaním ustanovenia o občianstve Únie „ako základného ustanovenia týkajúceho sa štátnych príslušníkov členských štátov je umožniť, aby s občanmi Únie, ktorí sa nachádzajú v rovnakej situácii, nezávisle na ich štátnom občianstve a v tomto smere okrem výslovne stanovených výnimiek, bolo rovnako zaobchádzané“⁵². Pán Grzelczyk sa mohol dovoliť belgického „minimexu“ – „sociálnej výhody“ v zmysle nariadenia (EHS) č. 1612/68⁵³, počas posledného roka svojho štúdia, *nie* na základe sekundárnej legislatívy (EHS), ale na základe solidarity voči spoluobčanom Únie. Belgický študent v rovnakej pozícii by mal prístup k „minimexu“ na účely finančnej podpory. Preto ho mal mať aj pán Grzelczyk.⁵⁴

94. Postavenie osoby s dlhodobým pobytom v EÚ pre štátneho príslušníka tretej krajiny neposkytuje žiadne také právo podľa Zmluvy, aby vyplnilo medzery v sekundárnej legislatíve Únie alebo dopĺňalo jej výklad. Preto je naozaj nepravdepodobné, že by toto postavenie skutočne zodpovedalo postaveniu občana EÚ.

95. Pozíciu pána Çobana z 1. apríla 2014 je možné aspoň v dvoch aspektoch opísať ako viac riskantnú v porovnaní s pozíciou občana EÚ. Prvý aspekt sa týka jeho ďalšieho finančného zabezpečenia, keď sa stal natrvalo práceneschopným, druhým aspektom je obmedzená doba trvania jeho práva zachovať si postavenie osoby s dlhodobým pobytom v EÚ, keď opustil Holandsko a presťahoval sa do Turecka.

50 Rozsudok zo 14. januára 2015, Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2015:8, bod 53).

51 Toto postavenie je nepochybne veľmi priaznivé. Generálny advokát Szpunar ho opisuje vo veci P a S (C-579/13, EU:C:2015:39, v bodoch 29 až 31): „... smernica 2003/109 zavádza pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavajú v Únii minimálne po dobu piatich rokov, *osobitné právne postavenie vyplývajúce výlučne z práva Únie*: právne postavenie osoby s dlhodobým pobytom. Zavedenie takéhoto právneho postavenia vytvára pre cudzincov *alternatívnu* formu účasti na spoločenskom a hospodárskom živote Únie *vo vzťahu k štátnej príslušnosti* – v doktríne opísaného ako *„denizenship“*, v protiklade k *„citizenship“*. V otázkach, ktoré právo Únie neupravuje, sa právne postavenie štátnych príslušníkov tretích krajín zdržiavajúcich sa na území Únie *riadi vnútroštátnym právom členských štátov*“ (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).

52 Rozsudok z 20. septembra 2001, Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458, bod 31).

53 Nariadenie Rady z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 257, 1968, s. 2; Mím. vyd. 05/001, s. 15). Rozsudok z 20. septembra 2001, Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458, bod 27). Pán Grzelczyk však nepatril do pôsobnosti tohto nariadenia, pretože nespĺňal podmienku „pracovníka“, pozri body 15 a 16 rozsudku.

54 Rozsudok z 20. septembra 2001, Grzelczyk (C-184/99, EU:C:2001:458, bod 29). Pokiaľ ide o účinnosť práv občanov EÚ vyplývajúcich zo Zmluvy pri prekonávaní obmedzení vyplývajúcich zo sekundárnych právnych predpisov, pozri body 30 až 36 rozsudku.

96. Pokiaľ ide o prvý aspekt, z rozsudkov Dano⁵⁵ a Alimanovic⁵⁶ vyplýva, že za určitých okolností je členský štát oprávnený obmedziť prístup k ONPD aj pre *občanov EÚ*, ktorí sa legálne zdržiavajú na jeho území až do okamihu nadobudnutia práva na trvalý pobyt.⁵⁷ Domnievam sa, že zatiaľ neexistuje judikatúra Súdneho dvora, ktorá by sa zaoberala otázkou, či štátny príslušník tretej krajiny, ktorý získal postavenie osoby s dlhodobým pobytom v EÚ a ktorý sa následne stal finančne úplne závislým na spojení dávky sociálneho zabezpečenia a ONPD na jeho ekonomickú obživu, sa môže spoliehať na zachovanie svojho postavenia a s tým súvisiaceho pokračovania týchto dávok po zvyšok života. Bolo by odvážne tvrdiť, že to tak samozrejme bude.⁵⁸

97. Pokiaľ ide o druhý aspekt, zo znenia článku 9 ods. 1 písm. c) smernice 2003/109 vyplýva, že štátny príslušník tretej krajiny „nie [je] naďalej oprávnen[ý] ponechať si postavenie osoby s dlhodobým pobytom... v prípade neprítomnosti na území [EÚ] za obdobie dvanástich po sebe nasledujúcich mesiacov.“ Po uplynutí tohto času bude mať rovnaké postavenie ako akýkoľvek iný štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa usiluje (opätovne) vstúpiť do Európskej únie.⁵⁹ *Ex hypothesi*, na základe skutkových okolností prejednávanej veci (pán Çoban je na 45 % až 55 % práceneschopný), taká osoba nebude môcť využiť preferenčné zaobchádzanie poskytované tureckému štátnemu príslušníkovi, ktorý chce (opätovne) vstúpiť na pracovný trh členského štátu podľa asociačnej dohody (a v žiadnom prípade by nemala rovnocenné práva EÚ na voľný pohyb s právami občana EÚ).⁶⁰

98. Naopak, občan EÚ, ktorý má postavenie osoby s dlhodobým pobytom a ktorý sa rozhodne opustí Holandsko (a tým sa vzdá svojho práva na priznanie doplnkovej dávky podľa TW), v skutočnosti stratí postavenie osoby s dlhodobým pobytom, po dvoch rokoch, nie po 12 mesiacoch⁶¹, ale samozrejme bude môcť opätovne vstúpiť do Holandska podľa vlastného uváženia.⁶²

99. V rozsudku Demirci Súdny dvor podrobne analyzoval, prečo na rozdiel od žalobcov vo veci Akdas sa títo nositelia dvojitého turecko-holandského občianstva nemohli odvolávať na rozhodnutie č. 3/80, aby si ponechali doplnkovú výhodu podľa TW, pričom konštatoval, že „okolnosť, že žalovaní vo veci samej nadobudli občianstvo hostiteľského členského štátu ako tureckí pracovníci, ich... stavia do celkom osobitnej situácie“⁶³ (kurzívou zvýraznila generálna advokátka).

100. Je však jasné, že pán Çoban *nie* je v rovnocennej „veľmi špecifickej situácii“. Nemá dvojitú turecko-holandskú štátnu príslušnosť. Nie je štátnym príslušníkom iného členského štátu EÚ. Má jedinú štátnu príslušnosť, tureckú. Podľa môjho názoru, z podkladov uvedených v bodoch 84 a nasl. vyplýva, že jeho situácia nemôže byť vhodne porovnávaná so situáciou holandského občana a/alebo občana EÚ. Z toho vyplýva, že článok 59 dodatkového protokolu nefunguje tak, aby ho zbavil priamo uplatniteľných práv podľa článku 6 ods. 1 rozhodnutia č. 3/80, na ktoré by sa inak mohol spoliehať.

55 Rozsudok z 11. novembra 2014 (C-333/13, EU:C:2014:2358).

56 Rozsudok z 15. septembra 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

57 Pozri rozsudok z 11. novembra 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, body 68 až 74). Pani Danová mala (vnútroštátne) povolenie na pobyt na neobmedzený čas, no nemohla sa domáhať práva na pobyt podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS („smernica o právach občanov“) (Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46) (pozri body 26 a 44 rozsudku).

58 V tejto súvislosti pozri rozsudky z 19. septembra 2013, Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, body 64, 69 a 78), a z 15. septembra 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, body 57 až 59 a 62). Znenie smernice 2003/109 neodpovedá na túto otázku, pozri bod 87 vyššie.

59 Nie je náhodné, že reemigračný zákon umožňuje tureckému pracovníkovi, ktorý sa presťahoval do Turecka, zmeniť svoj názor a vrátiť sa do Holandska za predpokladu, že tak urobí do jedného roka odo dňa, keď nadobudol bydlisko v krajine určenia, pozri bod 32 vyššie.

60 Pozri rozsudok zo 14. januára 2015, Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2015:8, bod 56): „tureckí štátni príslušníci na rozdiel od pracovníkov členských štátov nemajú právo na voľný pohyb v rámci Únie, ale môžu si uplatniť len určité práva na území hostiteľského členského štátu (pozri rozsudky Tetik, C-171/95, EU:C:1997:31, bod 29, a Derin, C-325/05, EU:C:2007:442, bod 66)“.

61 Pozri článok 16 ods. 4 smernice o právach občanov.

62 Pozri článok 5 ods. 1 smernice o právach občanov.

63 Rozsudok zo 14. januára 2015, Demirci a i. (C-171/13, EU:C:2015:8, bod 53).

Poznámka na záver

101. Ako vyplýva z tejto analýzy, hlavnou príčinou neistoty, ktorá viedla k sporu v prejednávanej veci, je skutočnosť, že rozhodnutie č. 3/80 odzrkadľuje verziu nariadenia č. 1408/71, ktorá bola v platnosti predtým, než bola zmenená tak, aby ONPD neboli exportovateľné.⁶⁴ V rozsudku Akdas a opäť v rozsudku Demirci Súdny dvor vychádzal z toho, že na ONPD sa vzťahuje rozhodnutie č. 3/80.⁶⁵

102. Zatiaľ čo článok 59 dodatkového protokolu slúži ako hodnotný interpretačný nástroj,⁶⁶ a preto môže intervenovať v prípade špecifických okolností, aby zabránil spoliehaniu sa na rozhodnutie č. 3/80, jeho funkcie a právomoci sa nevzťahujú na preformulovanie rozhodnutia č. 3/80 tak, aby sa „vyňali“ samotné ONPD, o ktorých sa Súdny dvor vyjadril, že sú zahrnuté v tomto nástroji. Právomoc zmeniť rozhodnutie č. 3/80 je vyhradená asociačnej rade.⁶⁷ Pokiaľ sa z politických dôvodov pokladá za žiaduce zabrániť tomu, aby si tureckí štátni príslušníci ponechali nárok na ONPD, keď sa presťahujú z hostiteľského členského štátu, a pokiaľ Súdny dvor opätovne prehodnotí premisu, na ktorej boli založené rozsudky Akdas a Demirci,⁶⁸ ostáva len legislatívna cesta, ktorou sa dosiahne tento výsledok.

Návrh

103. Navrhujem preto Súdnemu dvoru, aby na prejudiciálnu otázku, ktorú položil Centrale Raad van Beroep (odvolací súd vo veciach sociálneho zabezpečenia a verejnej služby, Holandsko) odpovedal takto:

Na článok 6 ods. 1 rozhodnutia asociačnej rady č. 3/80 z 19. septembra 1980 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia členských štátov Európskych spoločenstiev na tureckých pracovníkov a ich rodinných príslušníkov [*neoficiálny preklad*] sa môže priamo odvolávať bývalý pracovník, ktorý okrem tureckej štátnej príslušnosti nemá štátnu príslušnosť členského štátu a ktorý je príjemcom doplnkovej dávky podľa Toeslagenwet, aby si zachoval túto dávku, ak sa presťahuje do Turecka. Tento záver nevyklučuje článok 59 dodatkového protokolu, podpísaného 23. novembra 1970 v Bruseli. Je nepodstatné, či sa táto osoba a) presťahuje do Turecka z vlastnej vôle, alebo b) má ako štátny príslušník tretej krajiny postavenie osoby s dlhodobým pobytom v EÚ, takže sa môže vrátiť do hostiteľského členského štátu a obnoviť svoj pobyt do 12 mesiacov.

64 Pozri bod 53 vyššie. Súdny dvor v rozsudku z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346), jasne vedel o nesúlade medzi rozhodnutím č. 3/80 a zmenenou verzou nariadenia č. 1408/71, pozri body 83 až 86 tohto rozsudku.

65 Pozri rozsudok z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346, bod 77).

66 Pozri bod 73 a nasl. vyššie.

67 Rozsudok z 26. mája 2011, Akdas a i. (C-485/07, EU:C:2011:346, bod 91).

68 Ak by Súdny dvor chcel prehodnotiť túto premisu, dovoľm si podotknúť, že vhodným miestom na také *prehodnotenie* ustálenej judikatúry je veľká komora.